

Broj	Preporuka	Odgovorna ustanova za implementaciju preporuke	Predlog aktivnosti u cilju realizacije preporuke	Indikator učinka	Rok za realizaciju predložene aktivnosti koja ima za cilj realizaciju preporuke	Finansijski okvir	Preuzeto iz
1.	Komitet podsjeća na svoja prethodna Završna razmatranja i poziva državu potpisnicu da ubrza usvajanje izmjena člana 167 stav 2 u vezi sa stavom 1 Krivičnog zakonika kako bi se u zakonsku definiciju mučenja uključili svi elementi sadržani u članu 1 Konvencije i osiguralo da kazne za mučenje odgovaraju težini krivičnog djela, kako je utvrđeno u članu 4 stav 2 Konvencije. Država potpisnica treba dalje da osigura da za krivično djelo mučenja ne postoji zastara, kako bi se spriječio svaki rizik od nekažnjavanja u vezi sa istragom djela mučenja i krivičnim gonjenjem i kažnjavanjem počinilaca.	Ministarstvo pravde	Donijeti Zakon o izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika Crne Gore	Donijeti Zakon o izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika Crne Gore, kojim je propisano da nezastarjeva krivično gonjenje i izvršenje kazne za krivično djelo mučenja. Takođe, za osnovni oblik krivičnog djela mučenja propisana je kazna zatvora od jedne do osam godina. Izmjenom stava 2 ovog člana pooštreni su kazneni rasponi, ako je ovo krivično djelo izvršeno od strane službenog lica na način da se zaprijećena kazna povećava od dvije do deset godina zatvora. Time se isključuje mogućnost izricanja uslovne osude, a propisuje se i obaveza da se uz svaku kaznu službenom licu izriče i mjera bezbjednosti zabrana vršenja poziva, djelatnosti i dužnosti.	III kvartal 2023. godine	Nisu potrebna finansijska sredstva	Srednjoročnog programa rada Vlade Crne Gore 2022-2024 Programa rada Vlade Crne Gore za 2023. godinu

2.	<p>Pozivajući se na svoje prethodne preporuke, Komitet poziva državu potpisnicu da osigura da se svim licima koja su uhapšena ili pritvorena u praksi pruže sve osnovne mjere pravne zaštite od mučenja, a ne samo na papiru, od samog početka njihovog lišenja slobode, uključujući prava:</p> <p>(a) da budu blagovremeno obaviješteni, na jeziku koji razumiju, o razlozima njihovog hapšenja i optužbama protiv njih; da potpišu odgovarajući zapisnik kojim se potvrđuje da su razumjeli informacije koje su im predočene;</p> <p>(b) na obavještavanje članova porodice, ili bilo kojeg drugog lica po svom izboru, da su odvedeni u policijski pritvor;</p> <p>(c) na neposredan pristup nezavisnom advokatu;</p> <p>(d) da traže i dobiju zdravstveni pregled od strane nezavisnog ljekara od početka lišenja slobode; na zdravstvene preglede koji se sprovode izvan vidika i domašaja glasa policijskih službenika i zatvorskog osoblja, osim ako dotični ljekar izričito ne zahtijeva drugačije; da se tužilac odmah obavijesti o njegovom zdravstvenom kartonu kad god nalazi ili navodi mogu ukazivati na mučenje ili zlostavljanje; i na zdravstvene radnike koji nijesu izloženi bilo kakvom obliku nepotrebnog pritiska ili odmazde prilikom izvršavanja svoje dužnosti;</p> <p>(e) da njihov pritvor bude sistematski evidentiran u registru u</p>	<p>Ministarstvo unutrašnjih poslova Uprava policije Uprava za izvršenje krivičnih sankcija</p>	<p>Shodno donijetoj Instrukciji o postupanju policijskih službenika prema licima lišenim slobode i zadržanim licima, sva lica lišena slobode i zadržana lica blagovremeno obaviještavati, na jeziku koji razumiju, o razlozima njihovog hapšenja i optužbama, kao i o njihovim pravima i uredno sačinjavati Zapisnik o obezbjeđenju lica lišenog slobode/zadržanog lica na propisanom obrascu.</p> <p>Informativni list za zadržano lice distribuirati svim zadržanim licima.</p>	<p>Sva lica lišena slobode i zadržana lica blagovremeno obaviještena, na jeziku koji razumiju, o razlozima njihovog hapšenja i optužbama, kao i o njihovim pravima.</p> <p>Zapisnici o obezbjeđenju lica lišenog slobode/zadržanog lica se sačinjavaju na propisanom obrascu, a u skladu sa Instrukcijom o postupanju policijskih službenika prema licima lišenim slobode i zadržanim licima.</p> <p>U saradnji sa nadležnim organima, Informativni list za zadržano lice distribuiran svim zadržanim licima</p>	<p>II kvartal 2022. – II kvartal 2026. godine</p> <p>II kvartal 2022. – II kvartal 2026. godine</p>	<p>Nisu potrebna finansijska sredstva</p> <p>Nisu potrebna finansijska sredstva</p>	<p>Instrukcija o postupanju policijskih službenika prema licima lišenim slobode i zadržanim licima donijeta u martu 2021. godine</p> <p>Instrukcija o postupanju policijskih službenika prema licima lišenim slobode i zadržanim licima donijeta u martu 2021. godine</p>
----	---	--	---	--	---	---	---

	<p>mjestu pritvora i u centralnom registru lica lišenih slobode, kojem mogu pristupiti njihovi advokati i članovi porodice, u skladu sa Zborom načela za zaštitu svih osoba pod bilo kojim oblikom pritvora ili zatvora.</p>		<p>Sagledavanje ostvarivanja zdravstvene zaštite lica lišenih slobode kroz redovne obilaskе Zaštitnika ljudskih prava i sloboda/NPM-a radi prevencije mučenja i drugih oblika nehumanog i ponižavajućeg postupanja i kažnjavanja.</p>	<p>Usvojen Izvještaj o radu Zaštitnika/NPM-a za prethodnu godinu, kojim se daje ocjena stanja kao i preporuke za unapređenje.</p>	<p>II kvartal 2022. godine – II kvartal 2026. godine</p>	<p>Nisu potrebna finansijska sredstva.</p>	<p>Član 47 Zakona o zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore ("Službeni list CG", br. 42/11, 32/14, 16/16 i 21/17)</p> <p>Plan rada Odbor za ljudska prava i slobode, Skupština Crne Gore</p>
3.	<p>Pozivajući se na svoje prethodne preporuke, Komitet poziva državu potpisnicu da:</p> <p>(a) intenzivira svoje napore da obezbijedi efikasan sistem besplatne pravne pomoći i odgovarajuću zaštitu i pristup pravnom sistemu za ranjiva lica i grupe, posebno obezbjeđivanjem odgovarajućih resursa za efikasnu primjenu Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći;</p> <p>(b) preduzme odgovarajuće korake kako bi se osiguralo da su kriterijumi za utvrđivanje pristupa besplatnoj pravnoj pomoći jasno i objektivno definisani i da nijesu prepušteni tumačenju;</p> <p>(c) izmijeni Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći kako bi se žrtve navodnog mučenja i zlostavljanja od strane državnih službenika uključile kao privilegovani korisnici prava na besplatnu pravnu pomoć;</p> <p>(d) omogućiti nevladinim organizacijama i drugim nadležnim subjektima da pružaju besplatnu pravnu pomoć čije troškove pokriva država.</p>	<p>Ministarstvo pravde Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava Ministarstvo unutrašnjih poslova Ministarstvo finansija</p>	<p>Donijeti Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći</p>	<p>Donijet Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći kojim se omogućava ostvarivanje prava na besplatnu pravnu pomoć posebno ranjivim kategorijama lica (žrtvama torture, žrtvama krivičnih djela protiv polnih sloboda i djeci koja su pokrenula postupak za zaštitu prava djeteta), koji će biti prepoznati kao privilegovane kategorije korisnika besplatne pravne pomoći. Osim toga, ovim kategorijama lica omogućilo se i ostvarivanje prava na besplatnu pravnu pomoć i u vezanim postupcima, nakon što pravosnažnom odlukom bude utvrđen status žrtve ovih lica. Besplatnu pravnu pomoć u vezanim postupcima po pravilu će pružati isti advokat.</p>	<p>III kvartal 2023. godine</p>	<p>Nisu potrebna finansijska sredstva</p>	<p>Srednjoročnog programa rada Vlade Crne Gore 2022-2024</p> <p>Programa rada Vlade Crne Gore za 2023. godinu</p>

4.	<p>Država potpisnica treba da:</p> <p>(a) jača kapacitete Zaštitnika, a naročito NPM-a, na sljedeći način: obezbjeđivanjem nepristrasnosti i nezavisnosti njegovih članova; obezbjeđivanjem resursa neophodnih za njegovo efikasno funkcionisanje, obezbjeđivanjem potpune finansijske i operativne autonomije prilikom obavljanja funkcija; jačanjem praćenja postupanja po njegovim preporukama; i obezbjeđivanjem efikasnog sprovođenja preporuka NPM-a;</p> <p>(b) garantuje redovno učešće predstavnika organizacija civilnog društva u posjetama pritvorskim mjestima od strane NPM-a;</p> <p>(c) izmijeni član 43a stav 1 Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore iz 2018. godine, kako bi se otklonio zahtjev da izvještaje o posjeti NPM-a potpiše rukovodilac institucije koja je posjećena, kako je trenutno predviđeno.</p>	<p>Skupština Crne Gore Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava Ministarstvo finansija</p>	<p>Razmotriti godišnji izvještaj o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore</p>	<p>Usvojen godišnji izvještaj o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore</p>	<p>II kvartal 2022. – II kvartal 2026. godine</p>	<p>Nisu potrebna finansijska sredstva</p>	<p>Član 47 Zakona o zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore ("Službeni list CG", br. 42/11, 32/14, 16/16 i 21/17)</p> <p>Plan rada Odbor za ljudska prava i slobode, Skupština Crne Gore</p>
			<p>Razmotriti godišnji izvještaj o radu Nacionalnog preventivnog mehanizma</p>	<p>Usvojen godišnji izvještaj o radu Nacionalnog preventivnog mehanizma</p>	<p>II kvartal 2022. – II kvartal 2026. godine</p>	<p>Nisu potrebna finansijska sredstva</p>	
5.	<p>Država potpisnica treba da:</p> <p>(a) intenzivira svoje napore da eliminiše prenatrpanost u kazneno-popravnim ustanovama i drugim pritvorskim ustanovama, uključujući primjenu vaninstitucionalnih mjera. S tim u vezi, Komitet skreće pažnju države potpisnice na Standardna minimalna pravila Ujedinjenih nacija za vaninstitucionalne mjere (Pravila iz Tokija);</p> <p>(b) nastavi renoviranje svih pritvorskih mjesta kojima je to potrebno u cilju poboljšanja njihove infrastrukture i materijalnih uslova i usklađivanja zatvorskih uslova sa Standardnim minimalnim pravilima</p>	<p>Ministarstvo pravde Uprava za izvršenje krivičnih sankcija Ministarstvo unutrašnjih poslova Uprava policije Ministarstvo zdravlja Ministarstvo finansija Sud</p>	<p>Donijeti Pravilnik po standardima CPT preporuka.</p>	<p>Ministarstvo unutrašnjih poslova donijelo Pravilnik o izgledu prostorija za zadržavanje po nacionalnim i međunarodnim standardima</p>	<p>II kvartal 2023. godine</p>	<p>Nisu potrebna finansijska sredstva</p>	<p>Programa rada Ministarstva unutrašnjih poslova za 2023. godinu</p>
			<p>Organizovati minimum jednu obuku na godišnjem nivou za nosioce sudskih i tužilaških funkcija i predstavnike Ministarstva pravde.</p>	<p>Organizovana minimum jedna obuka na godišnjem nivou za nosioce sudskih i tužilaških funkcija i predstavnike Ministarstva pravde.</p>	<p>I kvartal 2023. godine – IV kvartal 2024. godine</p>	<p>Budžet Centra za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu 3,000 eura</p>	<p>Strategije izvršenje krivičnih sankcija 2023-2026</p> <p>Akcioni plan za sprovođenje Strategije izvršenja krivičnih sankcija 2023-2024</p>

<p>Ujedinjenih nacija za postupanje sa zatvorenici (Pravila Nelsona Mandele) i Evropskim zatvorskim pravilima koja je usvojio Savjet Evrope;</p> <p>(c) angažuje i obučiti dovoljan broj zatvorskog osoblja kako bi se obezbijedio adekvatan tretman pritvorenika, ojačalo sprečavanje, praćenje i upravljanje nasiljem među zatvorenici, zaštita ranjivih zatvorenika i drugih zatvorenika pod rizikom, u skladu sa Standardnim minimalnim pravilima Ujedinjenih nacija za postupanje sa zatvorenici (Pravila Nelsona Mandele) i Evropskim zatvorskim pravilima koja je usvojio Savjet Evrope;</p> <p>(d) osigura raspoređivanje ljudskih i materijalnih resursa potrebnih za obezbjeđivanje odgovarajuće medicinske i zdravstvene zaštite zatvorenici;</p> <p>(e) prekine praksu smještanja maloljetnika koji su predmet vaspitnih mjera u zatvorske ustanove. Predvidi izgradnju specijalizovanog objekta u tu svrhu.</p>	<p>Centar za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu</p>	<p>Organizacija obuke za sprovođenje programa redukcije nasilja među zatvorenici/ca ma i nenasilne komunikacije</p>	<p>Jedna obuka na dvogodišnjem nivou.</p> <p>Obučeno 10 službenika/ca.</p>	<p>I kvartal 2023. godine – IV kvartal 2024. godine</p>	<p>Budžet Uprave za izvršenje krivičnih sankcija. 3,000 eura</p> <p>Donatorska podrška</p>	<p>Strategije izvršenje krivičnih sankcija 2023-2026</p> <p>Akcioni plan za sprovođenje Strategije izvršenja krivičnih sankcija 2023-2024</p>
		<p>Organizacija tribina namijenjenih licima lišenim slobode o afirmaciji pripadajućih ljudskih prava</p>	<p>Organizovano 10 tribina namijenjenih licima lišenim slobode u svim zatvorskim jedinicama.</p> <p>Minimum obuhvaćeno 100 lica lišenih slobode na godišnjem nivou</p>	<p>I kvartal 2023. godine – IV kvartal 2024. godine.</p>	<p>Nisu potrebna finansijska sredstva.</p>	<p>Strategije izvršenje krivičnih sankcija 2023-2026</p> <p>Akcioni plan za sprovođenje Strategije izvršenja krivičnih sankcija 2023-2024</p>
		<p>Analiza stanja postojećih prostornih kapaciteta u Istražnom zatvoru Podgorica sa predlozima mjera koje imaju za cilj poboljšanje uslova boravka pritvorenih lica.</p>	<p>Urađena Analiza stanja postojećih prostornih kapaciteta u Istražnom zatvoru Podgorica sa predlozima mjera koje imaju za cilj poboljšanje uslova boravka pritvorenih lica.</p>	<p>III kvartal 2023. godine</p>	<p>Nisu potrebna finansijska sredstva</p>	<p>Programa rada Ministarstva pravde za 2023. godinu</p> <p>Program rada Uprave za izvršenje krivičnih sankcija za 2023. godinu</p>
		<p>Izgraditi Specijalnu zatvorsku bolnicu.</p>	<p>Izgrađena Specijalna zatvorska bolnica.</p>	<p>I kvartal 2023 - IV kvartal 2024. godine</p>	<p>Budžet Uprave za kapitalne projekte 9,431,660.09 €</p> <p>IPA sredstva</p>	<p>Strategije izvršenje krivičnih sankcija 2023-2026</p> <p>Akcioni plan za sprovođenje Strategije izvršenja krivičnih sankcija 2023-2024</p>

						4,378,311.00 €	
			Izgraditi zatvor za sjevernu regiju Crne Gore u Mojkovcu.	Izgrađen zatvor za sjevernu regiju Crne Gore u Mojkovcu.	II kvartal 2024 - IV kvartal 2026. godine	Budžet Uprave za kapitalne projekte 12,969,677.48 € Kreditna sredstva (CEB) Ministarstva finansija 15,000,000.00 €	Strategije izvršenje krivičnih sankcija 2023-2026 Akcioni plan za sprovođenje Strategije izvršenja krivičnih sankcija 2023-2024
			Vršiti redovne obilaske od strane Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore/NPMA objektima u kojima borave lica lišena slobode.	Usvojen izvještaj o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore/NPM za prethodnu godinu, kojim se daju preporuke sa ocjenom stanja objekta u kojima borave lica lišena slobode.	II kvartal 2022. godine – II kvartal 2026. godine	Nisu potrebna finansijska sredstva.	Član 47 Zakona o zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore ("Službeni list CG", br. 42/11, 32/14, 16/16 i 21/17) Plan rada Odbor za ljudska prava i slobode, Skupština Crne Gore
			Donijeti Zakon o izmjenama i dopunama zakona o postupanju prema maloljetnicima u krivičnom postupku.	Donijet Zakon o izmjenama i dopunama zakona o postupanju prema maloljetnicima u krivičnom postupku.	III kvartal 2023. godine	Nisu potrebna finansijska sredstva	Srednjoročnog programa rada Vlade Crne Gore 2022-2024 Programa rada Vlade Crne Gore za 2023. godinu
6.	Država potpisnica treba da da prioritet naporima za poboljšanje uslova osoba sa invaliditetom u psihijatrijskim ustanovama, naročito u psihijatrijskoj ustanovi u Kotoru. Potrebno je intenzivirati aktivnosti za ubrzavanje deinstitucionalizacije	Ministarstvo zdravlja Ministarstvo finansija Ministarstvo ljudskih i	Uraditi plan ulaganja.	Urađen plan ulaganja.	III kvartal 2023	Nisu potrebna finansijska sredstva	Programa rada Ministarstva zdravlja za 2023. godinu

	osoba sa psiho-socijalnim i intelektualnim teškoćama i povećati ulaganja u servise koji funkcionišu u lokalnoj zajednici, u saradnji sa relevantnim partnerima.	manjinskih prava					
7.	Država potpisnica treba da: (a) osigura da nezavisno tijelo odmah sprovede nepristrasnu istragu o svim pritužbama na mučenje i zlostavljanje i da ne postoji institucionalni odnos između istražitelja tog tijela i osumnjičenih za izvršenje takvih djela; (b) osigura da, u slučajevima navodnog mučenja ili zlostavljanja, osumnjičeni budu suspendovani sa službenih dužnosti odmah i za vrijeme trajanja istrage, naročito kada postoji rizik da bi na drugi način mogli biti u poziciji da ponove navodnu radnju, izvrše odmazdu nad navodnom žrtvom ili ometaju istragu; (c) garantuje da su navodni počinoci propisno krivično gonjeni i, ako se utvrdi da su krivi, da dobiju kazne srazmjerne težini njihovih postupaka; (d) osigura da se detaljan zdravstveni pregled pri prijemu u zatvor (naročito u istražni zatvor) sprovodi bez prisustva policijskih ili zatvorskih službenika, u skladu sa Priručnikom o efikasnom istraživanju i dokumentovanju mučenja i drugog okrutnog, neljudskog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (Istanbulski protokol), a u slučaju da medicinsko osoblje koje sprovodi pregled ima osnova da vjeruje da je došlo do	Ministarstvo unutrašnjih poslova Uprava policije Uprava za izvršenje krivičnih sankcija Državno tužilaštvo Sud Centra za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu Ministarstvo zdravlja	Donijeti Zakon o izmjeni i dopuni zakona o unutrašnjim poslovima	Donijet Zakon o izmjeni i dopuni zakona o unutrašnjim poslovima.	III kvartal 2024. godine	Nisu potrebna finansijska sredstva	Srednjoročnog programa rada Vlade Crne Gore 2022-2024 Program rada Ministarstva unutrašnjih poslova za 2024. godinu.
			Sprovesti minimum jednu obuku na godišnjem nivou za policiju i druge službenike za sprovođenje zakona o tehnikama neprisilnog saslušanja i vođenja istrage.	Sprovedena minimum jedna obuka na godišnjem nivou za policiju i druge službenike za sprovođenje zakona o tehnikama neprisilnog saslušanja i vođenja istrage.	II kvartal 2022 – II kvartal 2026	Finansijska sredstva obezbjeđe na u okviru Horizontalne programe za Zapadni Balkan i Tursku II i III "Dalje unaprijeđen je zaštite ljudskih prava pritvorenih i zatvorenih lica u Crnoj Gori", koji je dio zajedničkog programa Evropske unije i Savjeta Evrope.	Okvirni program obrazovanja, stručnih obuka i specijalističkog usavršavanja za službenike i namještenike Ministarstva unutrašnjih poslova/Uprave policije Crne Gore i drugih bezbjednosnih organa.

	<p>zlostavljanja lica, da se slučaj odmah prijavljuje tužilaštvu;</p> <p>(e) kreira module obuke za policiju i druge službenike za sprovođenje zakona o tehnikama neprisilnog saslušavanja i vođenja istrage;</p> <p>(f) osigura primjenu Uredbe o policijskim uniformama, oznakama, zvanjima i oružju iz 2013. godine, kojom se zahtijeva da svi uniformisani policajci (uključujući specijalne interventne snage) moraju da nose oznake sa imenima ili identifikacione brojeve na svojim uniformama prilikom vršenja svojih dužnosti;</p> <p>(g) osigura sistematsko video snimanje saslušavanja osumnjičenih u policijskom pritvoru i utvrdi obavezna uputstva za čuvanje snimaka, uključujući propisani minimalni rok čuvanja.</p>		<p>Donijeti Pravilnik o izgledu uniforme odnosno posebnim djelovima uniforme službenika kriminalističke policije</p>	<p>Donijet Pravilnik o izgledu uniforme odnosno posebnim djelovima uniforme službenika kriminalističke policije</p>	<p>IV kvartal 2023</p>	<p>Nisu potrebna finansijska sredstva</p>	<p>Programa rada Ministarstva unutrašnjih poslova za 2023. godinu</p>
			<p>Donijeti Zakon o izmjeni i dopuni zakona o izvršenju kazne zatvora, novčane kazne i mjera bezbjednosti</p>	<p>Donijet Zakon o izmjeni i dopuni zakona o izvršenju kazne zatvora, novčane kazne i mjera bezbjednosti</p>	<p>IV kvartal 2024. godine</p>	<p>Nisu potrebna finansijska sredstva</p>	<p>Srednjoročnog programa rada Vlade Crne Gore 2022-2024</p> <p>Strategije izvršenje krivičnih sankcija 2023-2026</p> <p>Akcioni plan za sprovođenje Strategije izvršenja krivičnih sankcija 2023-2024</p>

			Sprovesti djelotvorne istrage od strane državnog tužilaštva, kao nezavisnog organa, po svim prijavama o slučajevima mučenja, lošeg postupanja ili prekomjerne upotrebe sile od strane službenika Uprave policije i službenika Uprave za izvršenje krivičnih sankcija .	Broj krivičnih prijava o slučajevima mučenja, lošeg postupanja ili prekomjerne upotrebe sile podnijetih državnom tužilaštvu, broj odluka državnog tužioca po krivičnim prijavama i broj pravosnažnih sudskih odluka.	II kvartal 2022. godine – IV kvartal 2026. godine	Nisu potrebna finansijska sredstva	Uputstvo opšteg karaktera Vrhovnog državnog tužioca, od 27.juna 2019.godine
8.	Država potpisnica treba da: (a) osigura da u praksi niko ne može biti protjeran, vraćen ili izručen drugoj državi u kojoj postoje značajni razlozi za vjerovanje da bi on ili ona bili izloženi ličnom i predvidljivom riziku od mučenja ili zlostavljanja; (b) osigura da postoje procesne garancije protiv protjerivanja i da su dostupni efikasni pravni lijekovi u pogledu zahtjeva za protjerivanje u postupku udaljavanja. Odluke o protjerivanju pojedinaca treba da podliježu sudskoj kontroli na osnovi od slučaja do slučaja i treba da podrazumijevaju pravo na žalbu koja ima suspenzivno dejstvo; (c) osigura pristup teritoriji i dovoljnu i efikasnu zaštitu od protjerivanja na granicama tako što će obezbijediti da osobe koje traže azil na granici dobiju odgovarajuće informacije o svojim pravima, uključujući informacije o procedurama, mehanizmima žalbe i pravnoj pomoći, odmah i na jeziku koji razumiju;	Ministarstvo unutrašnjih poslova Uprava policije Ministarstvo pravde Sud	Sprovesti minimum jednu obuku na godišnjem nivou za službenike Uprave policije.	Sprovedena minimum jedna obuka na godišnjem nivou za službenike Uprave policije.	II kvartal 2022 – II kvartal 2026	Nisu potrebna finansijska sredstva	Okvirni program obrazovanja, stručnih obuka i specijalističkog usavršavanja za službenike i namještenike Ministarstva unutrašnjih poslova/Uprave policije Crne Gore i drugih bezbjednosnih organa.

	<p>(d) osigura obuku za zaposlene u imigracionim organima o međunarodnom izbjegličkom pravu i međunarodnom pravu o ljudskim pravima, naročito o načelu zabrane protjerivanja i riziku od lančanog protjerivanja, kao i osigura da sve standardne operativne procedure uključuju dovoljne zaštitne mjere protiv protjerivanja;</p> <p>(e) uspostavi efikasne i u potpunosti dostupne mehanizme upućivanja i pritužbi sa stanovišta izražavanja namjere da se traži azil;</p> <p>(f) pojača napore da se osigura krivična odgovornost počinitelaca djela koja dovode u opasnost živote i bezbjednost migranata i tražilaca azila i osigura da žrtve, svjedoci i podnosioci zahtjeva budu zaštićeni od zlostavljanja ili zastrašivanja koje može nastati kao posljedica njihovih pritužbi.</p>						
9.	<p>Država potpisnica treba da intenzivira svoje napore u borbi protiv nekažnjivosti ratnih zločina putem:</p> <p>(a) proaktivnog istraživanja svih navoda i pažljivog razmatranja svih dokaza protiv svojih građana ili drugih pod njenom jurisdikcijom, uključujući, ali ne ograničavajući se na dokaze dobijene od susjednih i drugih stranih jurisdikcija i IRMCT-a protiv potencijalnih počinitelaca, uključujući sve dokaze o krivičnoj odgovornosti na osnovu načela komandne ili odgovornosti nadređenih;</p> <p>(b) dovršetka istrage o svim navodima o ratnim zločinima, procesuiranja počinitelaca i njihovog kažnjavanja odgovarajućim kaznama srazmjernim teškoj prirodi krivičnih djela;</p>	<p>Državno tužilaštvo Sud Ministarstvo rada i socijalnog staranja</p>	<p>Usvojiti izvještaje Specijalnog državnog tužilaštva</p>	<p>Vrhovni državni tužilac usvojio izvještaje</p>	<p>II kvartal 2022. godine – IV kvartal 2026. godine</p>	<p>Nisu potrebna finansijska sredstva</p>	<p>Strategije za istraživanje ratnih zločina</p>
			<p>Razmotriti mogućnost revidiranja Sporazuma o saradnji i gonjenju počinitelaca krivičnih djela ratnih zločina, zločina protiv čovječnosti i genocida Vrhovnog državnog tužioca Crne Gore i</p>	<p>Revidiran Sporazum o saradnji i gonjenju počinitelaca krivičnih djela ratnih zločina, zločina protiv čovječnosti i genocida Vrhovnog državnog tužioca Republike Hrvatske, od 28. jula 2006.godine</p>	<p>III kvartal 2024. godine</p>	<p>Nisu potrebna finansijska sredstva</p>	

	<p>(c) osiguravanja da sve žrtve, uključujući članove njihovih porodica, dobiju naknadu štete i sudsku i/ili administrativnu naknadu za duševne bolove, u skladu sa članom 14 Konvencije;</p> <p>(d) redovnog i aktivnog informisanja javnosti o predmetima ratnih zločina kao pitanjima od javnog značaja i interesa.</p>		<p>Državnog odvjetništva Republike Hrvatske, od 28. jula 2006.godine, radi savladjivanja izazova u procesu procesuiranja ratnih zločina pred pravosudnim organima Crne Gore.</p>				
			<p>Revidirati Strategiju za istraživanje ratnih zločina od 08.05.2015. godine, koja bi bila praćena akcionim planom za sprovođenje ove strategije.</p>	<p>Državno tužilaštvo Crne Gore revidiralo Strategiju za istraživanje ratnih zločina od 08.05.2015. godine, koje bi bilo praćeno akcionim planom koji bi sadržao rokove za realizaciju konkretnih aktivnosti, i indikatore za ocjenu uspješnosti, a sve u cilju efikasnijeg istraživanja ratnih zločina, koji proces je usporen zbog v.d. stanja u Vrhovnom državnom tužilaštvu Crne Gore i čestih izmjena čelnika Vrhovnog državnog tužilaštva.</p>	<p>I kvartal 2025. godine</p>	<p>Nisu potrebna finansijska sredstva</p>	
			<p>Donijeti Zakon o izmjenama i dopunama zakonika o krivičnom postupku.</p>	<p>Donijet Zakon o izmjenama i dopunama zakonika o krivičnom postupku.</p>	<p>III kvartal 2023. godine</p>	<p>Nisu potrebna finansijska sredstva</p>	<p>Srednjoročnog programa rada Vlade Crne Gore 2022-2024</p> <p>Programa rada Vlade Crne Gore za 2023. godinu</p>

10.	<p>Država potpisnica treba da:</p> <p>(a) dalje razvija obavezne programe inicijalne obuke i stručnog usavršavanja kako bi se osiguralo da su svi službenici za sprovođenje zakona i svi drugi relevantni akteri koji rade na mjestima lišenja slobode dobro upoznati sa odredbama Konvencije, naročito sa apsolutnom zabranom mučenja, i da su potpuno svjesni da se kršenja neće tolerisati i da će biti istraženi i da će odgovorni biti krivično gonjeni i, nakon osude, na odgovarajući način kažnjeni;</p> <p>(b) osigura da svi službenici organa za sprovođenje zakona, sudije i državni tužioci prođu obaveznu obuku u kojoj se naglašava veza između tehnika neprisilnog saslušavanja, zabrane mučenja i zlostavljanja i obaveze pravosuđa da poništi priznanja data pod mučenjem;</p> <p>(c) osigura detaljnu obuku o Priručniku o efikasnom istraživanju i dokumentovanju mučenja i drugog okrutnog, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (Istanbulski protokol) medicinskom osoblju koje radi u svim pritvorskim mjestima;</p> <p>(d) kreira metodologiju za procjenu efikasnosti programa obuke u sprečavanju mučenja i zlostavljanja i u osiguravanju identifikacije, dokumentovanja i istrage takvih djela, kao i krivičnog gonjenja odgovornih.</p>	<p>Ministarstvo unutrašnjih poslova Uprava policije Uprava za izvršenje krivičnih sankcija Državno tužilaštvo Sud Centra za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu Ministarstvo zdravlja</p>	<p>Organizacija obuke za zaposlene u zatvorskim jedinicama na temu zabrane zlostavljanja, torture i svih oblika kršenja ljudskih prava i sloboda</p>	<p>Organizovano 12 obuka do kraja 2024. godine</p> <p>Obukama je obuhvaćeno minimum 150 službenika/ca</p>	<p>I kvartal 2023 – IV kvartal 2024</p>	<p>Horizontal facility III EU/COE “Unapređenje zaštite ljudskih prava pritvorenih i osuđenih lica u Crnoj Gori” 2,000.00 eura</p>	<p>Strategije izvršenje krivičnih sankcija 2023-2026</p> <p>Akcioni plan za sprovođenje Strategije izvršenja krivičnih sankcija 2023-2024</p>
			<p>Organizovati minimum jednu obuku na godišnjem nivou za nosioce sudskih i tužilaških funkcija i predstavnike Ministarstva pravde.</p>	<p>Organizovana minimum jedna obuka na godišnjem nivou za nosioce sudskih i tužilaških funkcija i predstavnike Ministarstva pravde.</p>	<p>I kvartal 2023. godine – IV kvartal 2024. godine</p>	<p>Budžet Centra za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu 3,000 eura</p>	<p>Strategije izvršenje krivičnih sankcija 2023-2026</p> <p>Akcioni plan za sprovođenje Strategije izvršenja krivičnih sankcija 2023-2024</p>
			<p>Organizacija obuke za sprovođenje programa redukcije nasilja među zatvorenicima/ca ma i nenasilne komunikacije</p>	<p>Jedna obuka na dvogodišnjem nivou.</p> <p>Obučeno 10 službenika/ca.</p>	<p>I kvartal 2023. godine – IV kvartal 2024. godine</p>	<p>Budžet Uprave za izvršenje krivičnih sankcija. 3,000 eura</p> <p>Donatorska podrška</p>	<p>Strategije izvršenje krivičnih sankcija 2023-2026</p> <p>Akcioni plan za sprovođenje Strategije izvršenja krivičnih sankcija 2023-2024</p>

11.	<p>Komitet poziva državu potpisnicu da:</p> <p>(a) osigura da su novinari zaštićeni od prijetnji i zastrašivanja i preduzme neophodne mjere za sprečavanje takvih djela u budućnosti, uključujući uspostavljanjem nacionalnog mehanizma za bezbjednost novinara, u koordinaciji sa postojećom Komisijom odgovornom za praćenje istraga napada na novinare;</p> <p>(b) intenzivira istrage o aktuelnim i starim slučajevima napada na novinare, obezbjeđujući da počinioci budu izvedeni pred lice pravde;</p> <p>(c) omogućiti svim članovima Komisije za praćenje istraga napada na novinare da bez odlaganja imaju pristup povjerljivim informacijama;</p> <p>(d) sprovede procjenu efikasnosti svoje strategije za poboljšanje bezbjednosti novinara.</p>	<p>Ministarstvo unutrašnjih poslova Uprava policije Ministarstvo kulture i medija Državno tužilaštvo Sud</p>	<p>Usvojiti godišni izvještaj o radu Komisije za praćenje postupanja nadležnih organa u istragama slučajeva prijetnji i nasilja nad novinarima, ubistava novinara i napada na imovinu medija</p>	<p>Vlada Crne Gore je usvojila godišni izvještaj o radu Komisije za praćenje postupanja nadležnih organa u istragama slučajeva prijetnji i nasilja nad novinarima, ubistava novinara i napada na imovinu medija</p>	<p>II kvartal 2022 – II kvartal 2026</p>	<p>Nisu potrebna finansijska sredstva</p>	<p>Srednjoročnog programa rada Vlade Crne Gore 2022-2024</p> <p>Programa rada Vlade Crne Gore za 2023. godinu</p>
			<p>Donijeti Medijsku strategiju Crne Gore 2023-2027. sa Akcionim planom za period 2023-2024.</p>	<p>Donijeta Medijska strategija Crne Gore 2023-2027. sa Akcionim planom za period 2023-2024.</p>	<p>I kvartal 2023. godine</p>	<p>Nisu potrebna finansijska sredstva</p>	<p>Srednjoročnog programa rada Vlade Crne Gore 2022-2024</p> <p>Programa rada Vlade Crne Gore za 2023. godinu</p>
			<p>Usvojiti izvještaje državnog tužilaštva o napadima na novinare.</p>	<p>Vrhovno državno tužilaštvo usvojilo izvještaje o napadima na novinare.</p>	<p>II kvartal 2022 – II kvartal 2026</p>	<p>Nisu potrebna finansijska sredstva</p>	<p>Uputstvo opšteg karaktera Vrhovnog državnog tužioca</p>
12.	<p>Država potpisnica treba da:</p> <p>(a) osigura da se svi slučajevi rodno zasnovanog nasilja, naročito oni koji uključuju postupke ili propuste državnih organa ili drugih subjekata koji dovode do međunarodne odgovornosti države potpisnice prema Konvenciji, odmah i temeljno</p>	<p>Ministarstvo unutrašnjih poslova Uprava policije Ministarstvo ljudskih i</p>	<p>Uskladiti nacionalne standarde sa standardima propisanim Istanbulskom konvencijom po pitanju skloništa.</p>	<p>Nacionalni standardi usklađeni sa standardima propisanim Istanbulskom konvencijom po pitanju skloništa.</p>	<p>III kvartal 2022 – II kvartal 2026</p>	<p>Nisu potrebna finansijska sredstva</p>	<p>Programu pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji</p>

	istraže, da se navodni počinioci procesuiraju i, ako budu osuđeni, na odgovarajući način kazne, i da žrtve ili njihove porodice dobiju pravnu zaštitu, uključujući adekvatnu odštetu i rehabilitaciju i da imaju pristup pravnoj pomoći, sigurnim skloništima i neophodnoj zdravstvenoj zaštiti i psihološkoj podršci; (b) osigura obaveznu obuku o krivičnom gonjenju rodno zasnovanog nasilja svim službenicima pravosudnih organa i pripadnicima organa za sprovođenje zakona i nastavi kampanje podizanja svijesti o svim oblicima nasilja nad ženama.	manjinskih prava Ministarstvo pravde Ministarstvo rada i socijalnog staranja Ministarstvo zdravlja Državno tužilaštvo Sud	Donijeti Zakon o izmjenama i dopunama zakona o zaštiti od nasilja u porodici.	Donijet Zakon o izmjenama i dopunama zakona o zaštiti od nasilja u porodici.	IV kvartal 2023. godine	Nisu potrebna finansijska sredstva.	Srednjoročnog programa rada Vlade Crne Gore 2022-2024 Programa rada Vlade Crne Gore za 2023. godinu
13.	Država potpisnica treba da osigura prikupljanje potpuno disagregiranih statističkih podataka relevantnih za praćenje sprovođenja Konvencije na nacionalnom nivou, uključujući podatke o broju primljenih prijava i mjerama zaštite žrtava. Država potpisnica takođe treba da razmotri kreiranje centralizovanog registra u kom će se voditi zvanična evidencija o žrtvama mučenja ili zlostavljanja u svim pritvorskim mjestima.	MONSTAT svi državni organi	Izraditi modul za izvještavanje u okviru nadogradnje PRIS softverskog rješenja. Izvršiti nadogradnju SAPA softverskog rješenja Uprave za izvršenje krivičnih podataka u cilju dobijanja statističkih podataka o žrtvama mučenja ili zlostavljanja	Izrađen modul za izvještavanje. Ažurirana SAPA.	IV kvartal 2024. godine I kvartal 2026. godine	UNDP finansijska sredstva Redovna budžetska sredstva Uprave za izvršenje krivičnih sankcija 10.000,00 eura	Program razvoja informaciono-komunikacionih tehnologija pravosuđa
14.	Podsjećajući na svoj opšti komentar br. 3 (2012) o primjeni člana 14, Komitet poziva državu potpisnicu da preduzme sve neophodne mjere kako bi se žrtvama mučenja i zlostavljanja počinjenih u državi potpisnici ili inostranstvu omogućilo da dobiju punu i efikasnu zaštitu, uključujući načine rehabilitacije i staranja posebno prilagođene njihovim potrebama. Država potpisnica treba	Ministarstvo unutrašnjih poslova Uprava policije Ministarstvo finansija Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava	Donijeti Zakon o izmjenama i dopunama zakona o krivičnom postupku.	Donijet Zakon o izmjenama i dopunama zakonika o krivičnom postupku.	III kvartal 2023. godine	Nisu potrebna finansijska sredstva	Srednjoročnog programa rada Vlade Crne Gore 2022-2024 Programa rada Vlade Crne Gore za 2023. godinu

	da sačini i Komitetu dostavi informaciju o zaštiti i mjerama odštete, uključujući načine rehabilitacije, koje su naložili sudovi ili drugi državni organi i koje su stvarno pružene žrtvama mučenja ili zlostavljanja.	Ministarstvo pravde Ministarstvo rada i socijalnog staranja Ministarstvo zdravlja					
15.	Od države potpisnice se traži da distribuiraju izvještaj dostavljen Komitetu i ova završna razmatranja, preko zvaničnih internet stranica, medija i nevladinih organizacija i da obavijesti Komitet o svojim aktivnostima distribuiranja izvještaja.	Svi državni organi	Završna razmatranja o trećem periodičnom izvještaju Crne Gore distribuirana.		II kvartal 2022. godine	Nisu potrebna finansijska sredstva	REALIZOVANO Završna razmatranja o trećem periodičnom izvještaju Crne Gore su javno objavljena na portalu Ministarstva pravde https://www.gov.me/clanak/zavrzna-razmatranja-o-trecem-periodicnom-izvjestaju-crne-gore , kao i na Twitter nalogu ovog ministarstva https://twitter.com/RavdaCG/status/1534080729243697152 . Takođe, dostavljena su i svim relevantnim institucijama nadležnim za implementaciju preporuka iz Završnih razmatranja o trećem periodičnom izvještaju Crne Gore.

Komitet protiv torture

Završna razmatranja o Trećem periodičnom izvještaju Crne Gore*

1. Komitet za borbu protiv torture razmatrao je Treći periodični izvještaj Crne Gore¹ na svojoj 1889 i 1892 sjednici,² koje su održane 27, odnosno 28. aprila 2022. godine, i usvojio ova završna razmatranja na 1953. sjednici, održanoj 10. maja 2022. godine.

A. Uvod

2. Komitet izražava zahvalnost državi potpisnici za podnošenje periodičnog izvještaja po pojednostavljenom postupku izvještavanja, jer se time poboljšava saradnja između države potpisnice i Komiteta, uz fokusiranje na razmatranje izvještaja i dijalog sa delegacijom.

3. Komitet cijeni dijalog koji se vodio sa delegacijom države potpisnice i dodatne informacije i objašnjenja koja je ista pružila Komitetu.

B. Pozitivni aspekti

4. Komitet pozdravlja sljedeće zakonodavne, administrativne i institucionalne mjere koje je država potpisnica preduzela u oblastima od značaja za Konvenciju:

(a) Izmjene Krivičnog zakonika radi propisivanja strožijih kazni za krivična djela nasilja u porodici ili porodičnoj zajednici, usvojene u decembru 2021. godine;

(b) Izmjene Krivičnog zakonika kako bi se osigurale strožije kazne u slučajevima ugrožavanja bezbjednosti novinara, usvojene u decembru 2021. godine;

(c) Izmjene Krivičnog zakonika kako bi se osiguralo inkrimisanje određenih vrsta nasilja nad ženama kako to zahtijeva Istanbulska konvencija - uhođenje, sakaćenje ženskih genitalija i prinudna sterilizacija, usvojene 2017. godine;

(d) Izmjene Porodičnog zakona 2016. godine koje su uključivale zabranu svih oblika nasilja nad djecom, uključujući tjelesno kažnjavanje djece u svim okruženjima, kao što je preporučio Komitet;³

(e) Usvajanje Strategije za sprečavanje i zaštitu dece od nasilja za period 2017-2021;

* Usvojio Komitet na 73. sjednici (19. april - 13. maj 2022. godine).

¹ CAT/C/MNE/3.

² Vidi CAT/C/SR.1889 i CAT/C/SR.1892.

³ CAT/C/MNE/CO/2, para. 21.

(f) Usvajanje nove petogodišnje Strategije za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u Crnoj Gori (2021-2025);

(g) Usvajanje Strategije za unapređenje kvaliteta života LGBTI osoba u Crnoj Gori (2019-2023).

C. Glavna pitanja koja izazivaju zabrinutost i preporuke

Otvorena pitanja koja se prate iz prethodnog ciklusa izvještavanja

5. U svojim prethodnim Završnim razmatranjima,⁴ Komitet je zatražio od države potpisnice da pruži informacije o primjeni preporuka Komiteta o osiguravanju ili jačanju mjera pravne zaštite za pritvorena lica;⁵ sprovođenju hitnih, nepristrasnih i efikasnih istraga;⁶ i procesuiranju osumnjičenih i sankcionisanju počinitelja mučenja ili zlostavljanja.⁷ Uz uvažavanje odgovora koje je država potpisnica dostavila 15. jula 2015. godine⁸ u okviru postupka praćenja i u svom trećem periodičnom izvještaju, a pozivajući se na dopis izvjestioca Komiteta od 29. avgusta 2016. godine za praćenje postupanja po Završnim razmatranjima upućen stalnom predstavniku Crne Gore pri Kancelariji Ujedinjenih nacija u Ženevi, Komitet smatra da su gorenavedene preporuke samo djelimično sprovedene (vidi paragrafe 8, 18 i 22 u tekstu ispod).

Značenje termina „mučenje“

6. Ukazujući na izjavu države potpisnice da će se predstojeće izmjene i dopune Krivičnog zakonika odnositi na prethodne preporuke Komiteta u vezi sa tim, na način da se osigura potpuno usklađivanje sa članom 1 Konvencije i ukloni zastara u vezi sa djelima mučenja, Komitet izražava bojazan da trenutno definicija mučenja u Krivičnom zakoniku još uvijek nije usklađena sa članom 1 Konvencije, da se KD mučenja ili zlostavljanja još uvijek ne kažnjavaju kaznama koje su srazmjerne njihovoj teškoj prirodi, kao i da zastara za krivično djelo mučenja i dalje postoji (čl. 1 i 4).

7. **Komitet podsjeća na svoja prethodna Završna razmatranja⁹ i poziva državu potpisnicu da ubrzo usvajanje izmjena člana 167 stav 2 u vezi sa stavom 1 Krivičnog zakonika kako bi se u zakonsku definiciju mučenja uključili svi elementi sadržani u članu 1 Konvencije i osiguralo da kazne za mučenje odgovaraju težini krivičnog djela, kako je utvrđeno u članu 4 stav 2 Konvencije. Država potpisnica treba dalje da osigura da za krivično djelo mučenja ne postoji zastara, kako bi se spriječio svaki rizik od nekažnjavanja u vezi sa istragom djela mučenja i krivičnim gonjenjem i kažnjavanjem počinitelja.**

Osnovne mjere pravne zaštite

8. Uvažavajući mjere koje je država potpisnica preduzela za izmjenu člana 268 Zakonika o krivičnom postupku u 2015. godini, prema prethodnoj preporuci¹⁰ da se ukloni uslovljenost pristupa zdravstvenom pregledu za pritvorena lica zahtjevom državnog tužioca, Komitet izražava bojazni zbog izvještaja koji ukazuju na to da se ključne mjere pravne zaštite za pritvorena lica ne sprovode efikasno u praksi od samog početka lišenja slobode. Krivičnim zakonikom je omogućeno da policija zadrži osumnjičene do 24 sata prije nego što ih izvede pred državnog tužioca, a upravo u ovom početnom periodu dolazi do većine navodnih kršenja. Ovo je posebno zabrinjavajuće u pogledu efikasnog pristupa pravnom zastupniku, zdravstvenom pregledu i obavještanju člana porodice ili drugog lica po

4 CAT/C/MNE/CO/2.

5 Ibid., para. 7.

6 Ibid. paragrafi 13 i 14.

7 Ibid, paragrafi 13 i 14.

8 CAT/C/MNE/CO/2/Add.1

9 CAT/C/MNE/CO/2, para. 6.

10 Ibid, para. 7.

izboru pritvorenika. Nedosljedno popunjavanje evidencije (registra) lica u policijskom pritvoru i ličnih dosjeka pritvorenih lica je dodatni razlog za zabrinutost (član 2).

9. **Pozivajući se na svoje prethodne preporuke,¹¹ Komitet poziva državu potpisnicu da osigura da se svim licima koja su uhapšena ili pritvorena u praksi pruže sve osnovne mjere pravne zaštite od mučenja, a ne samo na papiru, od samog početka njihovog lišenja slobode, uključujući prava:**

(a) **da budu blagovremeno obaviješteni, na jeziku koji razumiju, o razlozima njihovog hapšenja i optužbama protiv njih; da potpišu odgovarajući zapisnik kojim se potvrđuje da su razumjeli informacije koje su im predočene;**

(b) **na obavještanje članova porodice, ili bilo kojeg drugog lica po svom izboru, da su odvedeni u policijski pritvor;**

(c) **na neposredan pristup nezavisnom advokatu;**

(d) **da traže i dobiju zdravstveni pregled od strane nezavisnog ljekara od početka lišenja slobode; na zdravstvene preglede koji se sprovode izvan vidika i domašaja glasa policijskih službenika i zatvorskog osoblja, osim ako dotični ljekar izričito ne zahtijeva drugačije; da se tužilac odmah obavijesti o njegovom zdravstvenom kartonu kad god nalazi ili navodi mogu ukazivati na mučenje ili zlostavljanje; i na zdravstvene radnike koji nijesu izloženi bilo kakvom obliku nepotrebnog pritiska ili odmazde prilikom izvršavanja svoje dužnosti;**

(e) **da njihov pritvor bude sistematski evidentiran u registru u mjestu pritvora i u centralnom registru lica lišenih slobode, kojem mogu pristupiti njihovi advokati i članovi porodice, u skladu sa Zborom načela za zaštitu svih osoba pod bilo kojim oblikom pritvora ili zatvora.**

Besplatna pravna pomoć

10. Iako prepoznaje napore koje je država potpisnica uložila u proširenje pristupa pravnoj pomoći, naročito u vezi sa administrativnim procedurama (azil, utvrđivanje apatridije),¹² Komitet ipak ostaje zabrinut u vezi sa sprovođenjem Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći (2011), s obzirom na prijavljeni nedostatak upoznatosti među potencijalnim korisnicima, što se odražava kroz niski nivo godišnjih izdataka koje je država potpisnica prijavila po ovoj tački. Komitet je takođe zabrinut zbog neodređenosti odredbi Zakona o međunarodnoj i privremenoj zaštiti stranaca u pogledu pristupa besplatnoj pravnoj pomoći, koji propisuje da je takva pomoć uslovljena time što „ne posjeduje novčana sredstva ili stvari veće vrijednosti, i podnijeta tužba nije očigledno neosnovana“ (čl. 3, 11 i 16).¹³

11. **Pozivajući se na svoje prethodne preporuke,¹⁴ Komitet poziva državu potpisnicu da:**

(a) **intenzivira svoje napore da obezbijedi efikasan sistem besplatne pravne pomoći i odgovarajuću zaštitu i pristup pravnom sistemu za ranjiva lica i grupe, posebno obezbjeđivanjem odgovarajućih resursa za efikasnu primjenu Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći;**

(b) **preduzme odgovarajuće korake kako bi se osiguralo da su kriterijumi za utvrđivanje pristupa besplatnoj pravnoj pomoći jasno i objektivno definisani i da nijesu prepušteni tumačenju;**

(c) **izmijeni Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći kako bi se žrtve navodnog mučenja i zlostavljanja od strane državnih službenika uključile kao privilegovani korisnici prava na besplatnu pravnu pomoć;**

(d) **omogući nevladinim organizacijama i drugim nadležnim subjektima da pružaju besplatnu pravnu pomoć čije troškove pokriva država.**

¹¹ Ibid, para. 7.

¹² Zakon o međunarodnoj i privremenoj zaštiti stranaca od 1. januara 2018. godine

¹³ Ibid.

¹⁴ CAT/C/MNE/CO/2, para. 8.

Nacionalna institucija za ljudska prava

12. Komitet je zabrinut zbog negativnih uticaja Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore iz 2018. godine, u odnosu na nezavisnost, autonomiju i efektivnost Zaštitnika građana. Dalje je zabrinut što je, prema Zakonu iz 2018. godine, povjerljivost i nezavisnost posjeta koje vrši Nacionalni preventivni mehanizam - pod-subjekt u okviru kancelarije Zaštitnika - ugrožena obavezom da izvještaji o posjetama budu potpisani od strane predstavnika posjećene institucije. Komitet pozdravlja izvještaje da NPM uživa dobar nivo pristupa zatvorima i pritvorskim mjestima, ali napominje da sprovođenje preporuka Zaštitnika („Mišljenja“) od strane organa vlasti ostaje zabrinjavajuće (čl. 2 i 11).

13. Država potpisnica treba da:

(a) jača kapacitete Zaštitnika, a naročito NPM-a, na sljedeći način: obezbjeđivanjem nepristrasnosti i nezavisnosti njegovih članova; obezbjeđivanjem resursa neophodnih za njegovo efikasno funkcionisanje, obezbjeđivanjem potpune finansijske i operativne autonomije prilikom obavljanja funkcija; jačanjem praćenja postupanja po njegovim preporukama; i obezbjeđivanjem efikasnog sprovođenja preporuka NPM-a;

(b) garantuje redovno učesće predstavnika organizacija civilnog društva u posjetama pritvorskim mjestima od strane NPM-a;

(c) Izmijeni član 43a stav 1 Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore iz 2018. godine, kako bi se otklonio zahtjev da izvještaje o posjeti NPM-a potpiše rukovodilac institucije koja je posjećena, kako je trenutno predviđeno.

Uslovi pritvora

14. Komitet pozdravlja korišćenje alternativa pritvoru od strane države potpisnice, otvaranje specijalizovanog odjeljenja za maloljetnike i unapređenje u nekim pritvorskim mjestima, kao što je CB Podgorica. Međutim, Komitet izražava žaljenje zbog nedostatka napretka u opštem smislu od prethodnih preporuka u vezi sa tim, naročito u vezi sa prenatrpanošću. Komitet primjećuje da prenatrpanost i broj zaposlenih, kao i njihova povezanost sa nasiljem među zatvorenicima, ostaju zabrinjavajući. U nekim ustanovama zabrinjava i pitanje dovoljnosti pristupa zdravstvenoj zaštiti (uključujući i mentalnu zdravstvenu zaštitu) i vanćelijskim aktivnostima. Iako je primio k znanju izjavu države potpisnice da izgradnja novih objekata za pritvor predviđenih Strategijom za izvršenje krivičnih sankcija (2017-2021) i Akcionim planom uz istu treba da počne u decembru 2022. godine (završetak do kraja 2024. godine), Komitet je zabrinut da u prelaznom periodu uslovi ostaju nezadovoljavajući.

15. Država potpisnica treba da:

(a) intenzivira svoje napore da eliminiše prenatrpanost u kazneno-popravnim ustanovama i drugim pritvorskim ustanovama, uključujući primjenu vaninstitucionalnih mjera. S tim u vezi, Komitet skreće pažnju države potpisnice na Standardna minimalna pravila Ujedinjenih nacija za vaninstitucionalne mjere (Pravila iz Tokija);

(b) nastavi renoviranje svih pritvorskih mjesta kojima je to potrebno u cilju poboljšanja njihove infrastrukture i materijalnih uslova i usklađivanja zatvorskih uslova sa Standardnim minimalnim pravilima Ujedinjenih nacija za postupanje sa zatvorenicima (Pravila Nelsona Mandele) i Evropskim zatvorskim pravilima koja je usvojio Savjet Evrope;

(c) angažuje i obučuje dovoljan broj zatvorskog osoblja kako bi se obezbijedio adekvatan tretman pritvorenika, ojačalo sprečavanje, praćenje i upravljanje nasiljem među zatvorenicima, zaštita ranjivih zatvorenika i drugih zatvorenika pod rizikom, u skladu sa Standardnim minimalnim pravilima Ujedinjenih nacija za postupanje sa zatvorenicima (Pravila Nelsona Mandele) i Evropskim zatvorskim pravilima koja je usvojio Savjet Evrope;

(d) osigura raspoređivanje ljudskih i materijalnih resursa potrebnih za obezbjeđivanje odgovarajuće medicinske i zdravstvene zaštite zatvorenicima;

(e) prekine praksu smještanja maloljetnika koji su predmet vaspitnih mjera u zatvorske ustanove. Predvidi izgradnju specijalizovanog objekta u tu svrhu.

Psihijatrijske ustanove

16. Komitet napominje da dodatno zabrinjava da uslovi u institucijama za osobe sa psiho-socijalnim i intelektualnim smetnjama ostaju nezadovoljavajući. Iako će 'Specijalna bolnica' koja treba da bude izgrađena u srednjoročnom periodu rasteretiti prenatrpanost u Specijalnoj psihijatrijskoj ustanovi Dobrota u Kotoru, i poboljšati materijalne uslove, trenutno stanje je takvo da je bez odlaganja potrebno djelovanje (čl. 2, 11 i 16).

17. **Država potpisnica treba da da prioritet naporima za poboljšanje uslova osoba sa invaliditetom u psihijatrijskim ustanovama, naročito u psihijatrijskoj ustanovi u Kotoru. Potrebno je intenzivirati aktivnosti za ubrzavanje deinstitucionalizacije osoba sa psiho-socijalnim i intelektualnim teškoćama i povećati ulaganja u servise koji funkcionišu u lokalnoj zajednici, u saradnji sa relevantnim partnerima.**

Istraga u predmetima mučenja i zlostavljanja

18. Podsjećajući na svoje prethodne preporuke,¹⁵ Komitet ostaje zabrinut zbog postojanosti izvještaja u vezi sa fizičkim i psihičkim zlostavljanjem ili mučenjem pritvorenika od strane policije za vrijeme saslušavanja u cilju izvlačenja priznanja ili pribavljanja informacija. Pored toga, Komitet je i dalje zabrinut u pogledu efikasnosti istraga (naročito u pogledu identifikacije navodnih počinitelja), neprekidnog izricanja blagih kazni predstavnicima države koji su osuđeni za takva teška krivična djela, uključujući izricanje uslovnih osuda, i nastavka prakse da se predstavnici države koji su pod istragom zbog ove vrste krivičnog djela ne udaljavaju sa radnog mjesta. Komitet je dodatno zabrinut zbog izvještaja da istrage o navodnim djelima mučenja ili zlostavljanja može da sprovodi isti tužilac koji je zadužen za istragu optužbi protiv pritvorenika koji je iznio navode. Komitet dalje žali zbog prijavljene prakse prenošenja istražnih odgovornosti na policiju u slučajevima navodnog mučenja ili zlostavljanja u policijskom pritvoru (čl. 12–13).

19. **Država potpisnica treba da:**

(a) osigura da nezavisno tijelo odmah sprovede nepristrasnu istragu o svim pritužbama na mučenje i zlostavljanje i da ne postoji institucionalni odnos između istražitelja tog tijela i osumnjičenih za izvršenje takvih djela;

(b) osigura da, u slučajevima navodnog mučenja ili zlostavljanja, osumnjičeni budu suspendovani sa službenih dužnosti odmah i za vrijeme trajanja istrage, naročito kada postoji rizik da bi na drugi način mogli biti u poziciji da ponove navodnu radnju, izvrše odmazdu nad navodnom žrtvom ili ometaju istragu;

(c) garantuje da su navodni počinioci propisno krivično gonjeni i, ako se utvrdi da su krivi, da dobiju kazne srazmjerne težini njihovih postupaka;

(d) osigura da se detaljan zdravstveni pregled pri prijemu u zatvor (naročito u istražni zatvor) sprovodi bez prisustva policijskih ili zatvorskih službenika, u skladu sa Priručnikom o efikasnom istraživanju i dokumentovanju mučenja i drugog okrutnog, neljudskog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (Istanbulski protokol), a u slučaju da medicinsko osoblje koje sprovodi pregled ima osnova da vjeruje da je došlo do zlostavljanja lica, da se slučaj odmah prijavljuje tužilaštvu;

¹⁵ CAT/C/MNE/CO/2, para. 14.

(e) kreira module obuke za policiju i druge službenike za sprovođenje zakona o tehnikama neprislusnog saslušavanja i vođenja istrage;

(f) osigura primjenu Uredbe o policijskim uniformama, oznakama, zvanjima i oružju iz 2013. godine, kojom se zahtijeva da svi uniformisani policajci (uključujući specijalne interventne snage) moraju da nose oznake sa imenima ili identifikacione brojeve na svojim uniformama prilikom vršenja svojih dužnosti;

(g) osigura sistematsko video snimanje saslušavanja osumnjičenih u policijskom pritvoru i utvrdi obavezna uputstva za čuvanje snimaka, uključujući propisani minimalni rok čuvanja.

Sistem azila i zabrana protjerivanja

20. Iako je primio k znanju da je usvojen Zakon o međunarodnoj i privremenoj zaštiti stranaca, koji je stupio na snagu 1. januara 2018. godine, Komitet je zabrinut da, u praksi, tražioci azila nemaju uvijek stvarni pristup postupku azila zbog nedovoljnih procesnih garancija. Posebno je zabrinjavajuće pitanje lančanog protjerivanja (čl. 2-3 i 16).

21. **Država potpisnica treba da:**

(a) osigura da u praksi niko ne može biti protjeran, vraćen ili izručen drugoj državi u kojoj postoje značajni razlozi za vjerovanje da bi on ili ona bili izloženi ličnom i predvidljivom riziku od mučenja ili zlostavljanja;

(b) osigura da postoje procesne garancije protiv protjerivanja i da su dostupni efikasni pravni lijekovi u pogledu zahtjeva za protjerivanje u postupku udaljavanja. Odluke o protjerivanju pojedinaca treba da podliježu sudskoj kontroli na osnovi od slučaja do slučaja i treba da podrazumijevaju pravo na žalbu koja ima suspenzivno dejstvo;

(c) osigura pristup teritoriji i dovoljnu i efikasnu zaštitu od protjerivanja na granicama tako što će obezbijediti da osobe koje traže azil na granici dobiju odgovarajuće informacije o svojim pravima, uključujući informacije o procedurama, mehanizmima žalbe i pravnoj pomoći, odmah i na jeziku koji razumiju;

(d) osigura obuku za zaposlene u imigracionim organima o međunarodnom izbjegličkom pravu i međunarodnom pravu o ljudskim pravima, naročito o načelu zabrane protjerivanja i riziku od lančanog protjerivanja, kao i osigura da sve standardne operativne procedure uključuju dovoljne zaštitne mjere protiv protjerivanja;

(e) uspostavi efikasne i u potpunosti dostupne mehanizme upućivanja i pritužbi sa stanovišta izražavanja namjere da se traži azil;

(f) pojača napore da se osigura krivična odgovornost počilaca djela koja dovode u opasnost živote i bezbjednost migranata i tražilaca azila i osigura da žrtve, svjedoci i podnosioci zahtjeva budu zaštićeni od zlostavljanja ili zastrašivanja koje može nastati kao posljedica njihovih pritužbi.

Nekažnjivost za ratne zločine i pravna zaštita za žrtve

22. Podsjećajući na svoje prethodne preporuke i pozdravljajući određene nedavne napore za rješavanje nekažnjivosti za ratne zločine, uključujući mučenje i zlostavljanje, Komitet ostaje zabrinut zbog nedostatka napretka države potpisnice u oblasti procesuiranja osoba pod njenom jurisdikcijom optuženih za ratne zločine tokom sukoba na Zapadnom Balkanu devedesetih godina prošlog vijeka, uključujući nepostojanje bilo kakvih osuda koje uključuju odgovornost na osnovu komandne ili odgovornosti nadređenih. U periodu od 2015. godine pravosnažnom sudskom odlukom u državi potpisnici osuđena je samo jedna osoba za ratne zločine. Na osnovu informacija dobijenih od Međunarodnog rezidualnog mehanizma za krivične tribunale (IRMCT) krajem 2020. godine, brojni novi predmeti su otvoreni za razmatranje od strane države potpisnice. Komitet je i dalje zabrinut da većina žrtava ratnih zločina u Crnoj Gori tek treba da dobije pravo na nadnadu štete (čl. 12, 13 i 14).

23. **Država potpisnica treba da intenzivira svoje napore u borbi protiv nekažnjivosti ratnih zločina putem:**

(a) proaktivnog istraživanja svih navoda i pažljivog razmatranja svih dokaza protiv svojih građana ili drugih pod njenom jurisdikcijom, uključujući, ali ne ograničavajući se na dokaze dobijene od susjednih i drugih stranih jurisdikcija i IRMCT-a protiv potencijalnih počinitelja, uključujući sve dokaze o krivičnoj odgovornosti na osnovu načela komandne ili odgovornosti nadređenih;

(b) dovršetka istrage o svim navodima o ratnim zločinima, procesuiranja počinitelja i njihovog kažnjavanja odgovarajućim kaznama srazmjernim teškoj prirodi krivičnih djela;

(c) osiguravanja da sve žrtve, uključujući članove njihovih porodica, dobiju naknadu štete i sudsku i/ili administrativnu naknadu za duševne bolove, u skladu sa članom 14 Konvencije;

(d) redovnog i aktivnog informisanja javnosti o predmetima ratnih zločina kao pitanjima od javnog značaja i interesa.

Obuka

24. Iako prepoznaje napore koje je država potpisnica uložila u kreiranje i sprovođenje obuka o ljudskim pravima za službenike organa za sprovođenje zakona i druge relevantne aktere, Komitet žali zbog nepostojanja praćenja i procjene efikasnosti programa obuke u pogledu smanjenja učestalosti mučenja i zlostavljanja (član 10).

25. Država potpisnica treba da:

(a) dalje razvija obavezne programe inicijalne obuke i stručnog usavršavanja kako bi se osiguralo da su svi službenici za sprovođenje zakona i svi drugi relevantni akteri koji rade na mjestima lišenja slobode dobro upoznati sa odredbama Konvencije, naročito sa apsolutnom zabranom mučenja, i da su potpuno svjesni da se kršenja neće tolerisati i da će biti istraženi i da će odgovorni biti krivično gonjeni i, nakon osude, na odgovarajući način kažnjeni;

(b) osigura da svi službenici organa za sprovođenje zakona, sudije i državni tužioci prođu obaveznu obuku u kojoj se naglašava veza između tehnika neprisilnog saslušavanja, zabrane mučenja i zlostavljanja i obaveze pravosuđa da poništi priznanja data pod mučenjem;

(c) osigura detaljnu obuku o Priručniku o efikasnom istraživanju i dokumentovanju mučenja i drugog okrutnog, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (Istanbulski protokol) medicinskom osoblju koje radi u svim pritvorskim mjestima;

(d) kreira metodologiju za procjenu efikasnosti programa obuke u sprečavanju mučenja i zlostavljanja i u osiguravanju identifikacije, dokumentovanja i istrage takvih djela, kao i krivičnog gonjenja odgovornih.

Napadi na novinare

26. Komitet je ozbiljno zabrinut zbog neprekidnih izvještaja o zastrašivanju novinara i fizičkim napadima na novinare. Iako vrednuje napore države potpisnice na rješavanju ovog pitanja, kao što je nedavno usvajanje izmjena Krivičnog zakonika koje propisuju jaču krivičnu zaštitu novinara, Komitet je i dalje zabrinut. Osim toga, izražava žaljenje zbog kontinuiranog neizvođenja pred lice pravde odgovornih za ubistvo novinara Duška Jovanovića 2004. godine, odnosno zaključenja istrage o brutalnom napadu na istraživačku novinarku Oliveru Lakić u maju 2018. godine. Komitet je dalje zabrinut zbog izvještaja da neki članovi Komisije za praćenje istraga napada na novinare nemaju neophodna ovlaštenja koja omogućavaju pristup povjerljivim informacijama, što otežava rad ovog tijela (čl. 2, 12, 13 i 16)

27. Komitet poziva državu potpisnicu da:

(a) osigura da su novinari zaštićeni od prijetnji i zastrašivanja i preduzme neophodne mjere za sprečavanje takvih djela u budućnosti, uključujući

uspostavljanjem nacionalnog mehanizma za bezbjednost novinara, u koordinaciji sa postojećom Komisijom odgovornom za praćenje istraga napada na novinare;

(b) intenzivira istrage o aktuelnim i starim slučajevima napada na novinare, obezbjeđujući da počinioci budu izvedeni pred lice pravde;

(c) omogući svim članovima Komisije za praćenje istraga napada na novinare da bez odlaganja imaju pristup povjerljivim informacijama;

(d) sprovede procjenu efikasnosti svoje strategije za poboljšanje bezbjednosti novinara.

Rodno zasnovano nasilje, uključujući porodično nasilje

28. Komitet je zabrinut zbog izvještaja u vezi sa rasprostranjenošću porodičnog nasilja u Crnoj Gori i niskog nivoa krivičnog gonjenja i blagih kazni za počinioce ovog i drugih oblika rodno zasnovanog nasilja. U tom smislu, Komitet prepoznaje napore države potpisnice da inkrimiše rodno zasnovano nasilje u svom Krivičnom zakoniku i pozdravlja brojne nedavne ili planirane inicijative, kao što su programi za počinioce nasilja u porodici radi smanjenja recidivizma i zaštite porodica, kao i planirana posebna ustanova za žrtve (čl. 2, 12, 14 i 16).

29. **Država potpisnica treba da:**

(a) osigura da se svi slučajevi rodno zasnovanog nasilja, naročito oni koji uključuju postupke ili propuste državnih organa ili drugih subjekata koji dovode do međunarodne odgovornosti države potpisnice prema Konvenciji, odmah i temeljno istraže, da se navodni počinioci procesuiraju i, ako budu osuđeni, na odgovarajući način kazne, i da žrtve ili njihove porodice dobiju pravnu zaštitu, uključujući adekvatnu odštetu i rehabilitaciju i da imaju pristup pravnoj pomoći, sigurnim skloništima i neophodnoj zdravstvenoj zaštiti i psihološkoj podršci;

(b) osigura obaveznu obuku o krivičnom gonjenju rodno zasnovanog nasilja svim službenicima pravosudnih organa i pripadnicima organa za sprovođenje zakona i nastavi kampanje podizanja svijesti o svim oblicima nasilja nad ženama.

Prikupljanje podataka

30. Komitet žali što u većini slučajeva nijesu dostavljeni potpuno disagregirani podaci, naročito u pogledu pola. Komitet je zabrinut da u nekim oblastima nijesu dostavljeni izričiti podaci o broju primljenih prijava, već samo o broju istraženih slučajeva, što može da ostavi lažni utisak da je broj prijava niži nego što je to stvarno slučaj. Komitet je zabrinut jer se čini da se podaci relevantni za praćenje sprovođenja Konvencije ne prikupljaju i ne čuvaju na sistematičan način.

31. **Država potpisnica treba da osigura prikupljanje potpuno disagregiranih statističkih podataka relevantnih za praćenje sprovođenja Konvencije na nacionalnom nivou, uključujući podatke o broju primljenih prijava i mjerama zaštite žrtava. Država potpisnica takođe treba da razmotri kreiranje centralizovanog registra u kom će se voditi zvanična evidencija o žrtvama mučenja ili zlostavljanja u svim pritvorskim mjestima.**

Zaštita i rehabilitacija

32. Komitet prima na znanje informacije koje je država potpisnica dostavila o zaštiti i rehabilitaciji, ali izražava svoju zabrinutost zbog ograničenih mogućnosti zaštite i rehabilitacije koje su na raspolaganju žrtvama mučenja i zlostavljanja, i žali zbog nedostatka dostupnih podataka o naknadi štete date žrtvama mučenja i zlostavljanja.

33. **Podsjećajući na svoj opšti komentar br. 3 (2012) o primjeni člana 14, Komitet poziva državu potpisnicu da preduzme sve neophodne mjere kako bi se žrtvama mučenja i zlostavljanja počinjenih u državi potpisnici ili inostranstvu omogućilo da dobiju punu i efikasnu zaštitu, uključujući načine rehabilitacije i staranja posebno prilagođene njihovim potrebama. Država potpisnica treba da sačini i Komitetu dostavi informaciju o zaštiti i mjerama odštete, uključujući načine rehabilitacije, koje su**

naložili sudovi ili drugi državni organi i koje su stvarno pružene žrtvama mučenja ili zlostavljanja.

Dalji postupak

34. Komitet zahtijeva od države potpisnice da do 13. maja 2023. godine dostavi informacije o postupanju po preporukama Komiteta o uslovima pritvora; istragama slučajeva mučenja i zlostavljanja; i nekažnjivosti za ratne zločine i pravnoj zaštiti za žrtve (vidi paragrafe 15, 19 i 23 u tekstu iznad). U tom kontekstu, država potpisnica se poziva da obavijesti Komitet o svojim planovima za sprovođenje, u narednom izvještajnom periodu, nekih ili svih preostalih preporuka iz Završnih razmatranja.

Ostala pitanja

35. Od države potpisnice se traži da distribuiraju izvještaj dostavljen Komitetu i ova završna razmatranja, preko zvaničnih internet stranica, medija i nevladinih organizacija i da obavijesti Komitet o svojim aktivnostima distribuiranja izvještaja.

36. Komitet zahtijeva od države potpisnice da do 13. maja 2026. godine dostavi svoj sljedeći periodični izvještaj, koji će biti četvrti po redu. U tom cilju, i s obzirom na činjenicu da se država potpisnica složila da izvještava Komitet u okviru pojednostavljenog postupka izvještavanja, Komitet će, u dogledno vrijeme, poslati državi potpisnici spisak pitanja prije podnošenja izvještaja. Odgovori države potpisnice na taj spisak pitanja predstavljaju njen četvrti periodični izvještaj u skladu sa članom 19 Konvencije.

CRNA GORA
Vlada Crne Gore

Informacija o postupanju po preporukama iz paragrafa 15, 19 i 23 Završnih razmatranja o Trećem periodičnom izvještaju Crne Gore od 13. maja 2022 godine

1. Država Crna Gora izražava zahvalnost Komitetu za borbu protiv torture za sveobuhvatan rad i zapažanja o trećem periodičnom izvještaju Crne Gore, koji je Komitet usvojio na 1953. sjednici, održanoj 10. maja 2022. godine (CAT/C/MNE/CO/3).
2. Država Crna Gora ima čast da dostavi informaciju o postupanju po preporukama iz paragrafa 15, 19 i 23 Završnih razmatranja o Trećem periodičnom izvještaju Crne Gore od 13. maja 2022 godine.

Uslovi pritvora

3. Kada su u pitanju infrastruktura i materijalni uslovi u prostorijama za zadržavanje koje koristi Uprava policije, a u cilju njihovog poboljšanja i upodobljavanja minimalnim standardima i datim preporukama CPT-a i ovog Komiteta, Uprava policije se u više navrata pisanim putem obraćala organima u čijoj su nadležnosti ovi poslovi. Ministarstvo unutrašnjih poslova je u cilju unapređenja materijalnih uslova boravka zadržanih lica pristupila izradi Pravilnika o izgledu prostorija za zadržavanje po nacionalnim i međunarodnim standardima.

U cilju smanjenja prenatrpanosti u Upravi za izvršenje krivičnih sankcija i poboljšanja uslova boravka lica lišenih slobode, pored jačanja sistema alternativnih krivičnih sankcija i redovnog održavanja prostorija, otpočela je i izgradnja 4 nova objekta: Specijalna zdravstvena ustanova, Multifunkcionalni objekat, Prijavnica i Otvoreno odjeljenje, kao i nastavljeno je sa pripremnim aktivnostima na izgradnji Zatvora za sjevernu regiju Crne Gore u opštini Mojkovac. Projekat izgradnje Specijalne zdravstvene ustanove, nove prijavnice, zatvora otvorenog tipa i multifunkcionalnog objekta u kompleksu UIKS-a je značajan infrastrukturni projekat. Evaulaciona komisija završila evaulaciju dostavljenih ponuda od strane ponuđača u okviru postupka javnih nabavki za Projekat „EU za poboljšanje pristupa pravdi i temeljna prava“, u okviru kojeg projekta jedan od LoT-ova je i gradnja četiri objekta u Upravi za izvršenje krivičnih sankcija (Specijalna zdravstvena ustanova, Prijavnica, Multifunkcionalni objekat i Otvoreni zatvor). Potpisan je Ugovor o javnoj nabavci između Uprave za kapitalne projekte i IGP „Fidija“ DOO Podgorica za izgradnju ovih objekata, dana 1. XII 2022. godine. Radovi na izgradnji ovih objekata su počeli u januaru 2023. godine, a planirano je da radovi traju 24 mjeseca. Vlada je 16. XII 2021. usvojila Informaciju o kapitalnim infrastrukturnim projektima u sektoru pravde, koji se ostvaruju uz instrument pretpristupne podrške, dok je dana 20. X 2022. godine usvojila Informaciju o potrebi o obezbjeđivanju dodatnih finansijskih sredstava za realizaciju IPA 2018 programa za oblast „Vladavina prava i temeljna prava“. Na ovaj način je zaokružena finansijska konstrukcija za relizaciju IPA 2018 programa za ovu oblast.

Kada je u pitanju izgradnja zatvora za sjevernu regiju, projektna prijava Ministarstva pravde je usvojena i dobijena su bespovratna sredstava od 100% u okviru Zapadnobalkanskog investicijskog okvira (WBIF), u novčanom iznosu od 1.200.000 € TA grant, u okviru kojeg je urađena tehnička dokumentacija za izgradnju zatvora smještajnih kapaciteta za 200 lica lišenih slobode i 120 zaposlenih. Odlukom o zaduživanju Crne Gore za 2021. godinu je predviđeno da se Država Crna Gora zadužuje kod Banke za razvoj Savjeta Evrope (CEB), za potrebe Ministarstva pravde, ljudskih i manjinskih prava za izgradnju kapitalnog objekta - Zatvor u Mojkovcu, u iznosu do 15.000.000,00 eura. Potpisan je Ugovor o javnoj nabavci između Uprave za kapitalne projekte i „ING INVEST“ DOO Danilovgrad

za vršenje revizije glavnog projekta izgradnja zatvora za sjevernu regiju Crne Gore u opštini Mojkovac, dana 17. X 2022. godine.

Nastavljeno je stručno osposobljavanje i usavršavanje zaposlenih u Upravi za izvršenje krivičnih sankcija, sa posebnim akcentom na teme: „Međunarodni i domaći standardi u zaštiti od torture, zlostavljanja, nehumanog i ponižavajućeg postupanja u odnosu na lica lišena slobode – primjena preporuka sadržanih u mišljenjima Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, datih u odnosu na Upravu za izvršenje krivičnih sankcija“, kao i „Domaći i međunarodni standardi u postupanju sa stranim zatvorenima“ koju su sprovodili predstavnici Nacionalnog preventivnog mehanizma. Takođe organizovane su obuke i na teme Evropska konvencija o ljudskim pravima član 3- studija slučaja” i “Ovlašćenja u obavljanju poslova obezbjeđenja i sredstva prinude, i procedure prilikom upotrebe sredstava prinude, Komunikacija, Prevencija suicida kod zatvorenika, Prosocijalno modelovanje, interakcija službenik-zatvorenik, Nasilje među zatvorenima, Upotreba sile, Dinamička bezbjednost, kao i Radikalizam među zatvorenima. U 2022. godini, kontinuirano je sprovedena obuka na temu „Nasilje među zatvorenima.

U izvještajnom periodu na osnovu zakonske procedure oglašavanja upražnjenih radnih mjesta, u radni odnos na neodređeno vrijeme u UIKS-a je primljeno 24 izvršioca (14 izvršilaca u Odsjeku obezbjeđenja u 4 zatvora, 1 ljekar-načelnik Sektora za zdravstvenu zaštitu, 2 medicinska tehničara, 1 izvršilac u Birou za javne nabavke i 6 izvršilaca u Sektoru za stručnu obuku i rad zatvorenika). U pogledu unaprjeđenja zdravstvene zaštite lica lišenih slobode, u radni odnos na neodređeno vrijeme primljena su 3 izvršioca I to: zatvorski načelnik za zdravstvenu zaštitu i 2 medicinska tehničara, te nastavljeno sa angažovanjem ljekara specijaliste interniste, urologa, hirurga, fizijatra, radiologa i rendgen tehničara, 2 psihijatra u zatvorima u Spužu, psihijatar i ljekar opšte medicine i psiholog u Zatvoru Bijelo Polje, a takođe u 2022. godini su angažovana još 3 medicinska tehničara i 2 dr medicine sve u cilju obezbjeđivanja kvalitetnije i potpunije zdravstvene zaštite ovim licima.

Istraga u predmetima mučenja i zlostavljanja

4. U Državnom tužilaštvu Crne Gore prilikom postupanja u predmetima formiranim u vezi mučenja i zlostavljanja, primjenjuje se Uputstvo opšteg karaktera Vrhovnog državnog tužioca, od 27.juna 2019.godine, gdje u svim slučajevima kada postoji osnov sumnje da je došlo do povrede ljudskih prava garantovanih članom 3 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, a naročito da je izvršeno krivično djelo zlostavljanje iz čl. 166a Krivičnog zakonika Crne Gore, mučenje iz čl. 167 Krivičnog zakonika Crne Gore i krivično djelo teška tjelesna povreda iz čl. 151 Krivičnog zakonika Crne Gore, ukoliko ovo djelo izvrši policijski službenik, odnosno službenik Uprave za izvršenje krivičnih sankcija, državni tužioci, dužni su, da preduzmu mjere i radnje u cilju postizanja hitne, nezavisne i djelotvorne istrage. U tom smislu kada državni tužilac u vršenju poslova sazna za povrede prava iz čl. 3 Evropske konvencije o ljudskim pravima i osnovnim slobodama, ti navodi treba da budu zabilježeni u pisanoj formi, tužilac treba da donese naredbu o angažovanju sudskog vještaka medicinske struke i preduzme sve mjere i radnje kako bi ovi navodi bili do kraja istraženi. Takav pristup treba preduzeti bez obzira na to da li osoba ima vidljive spoljašnje povrede. Čak i u odsustvu izričitih navoda o zlostavljanju, državni tužilac treba da ima proaktivan pristup i da donese naredbu o angažovanju sudskog vještaka medicinske struke, kad god postoje drugi razlozi koji ukazuju da je saslušano lice moglo biti žrtva zlostavljanja.

Nadalje, u predmetima u kojima je krivični postupak pokrenut protiv policijskih službenika i službenika Uprave za izvršenje krivičnih sankcija, zbog krivičnih djela zlostavljanje iz čl. 166a Krivičnog zakonika Crne Gore, mučenje iz čl. 167 Krivičnog zakonika Crne Gore i teška tjelesna povreda iz čl. 151 Krivičnog zakonika Crne Gore, o toj činjenici državni tužilac će obavijestiti starješinu službe u kojoj službenik obavlja djelatnost, radi preduzimanja daljih mjera od strane nadležnog organa.

Takođe u ovim postupcima pred sudom, državni tužioci zahtijevaju i zahtijevaće izricanje strožih krivičnih sankcija, te kada postoji zakonski osnov, izjavljivati žalbe, a u cilju izricanja takvih krivičnih sankcija izvršiocima ovih krivičnih djela.

U periodu od 01. januara 2022. godine do 01. marta 2023. godine, u državnim tužilaštvima u Crnoj Gori, formirano je 28 (dvadeset osam) krivičnih predmeta, protiv 67 (šezdeset sedam) poznatih policijskih službenika, izvršenih na štetu više oštećenih lica. Donijeto je 20 (dvadeset) rješenja o odbačaju protiv više lica. U toku je izviđaj u 10 (deset) predmeta protiv više lica i istraga se vodi protiv 8 (osam) lica.

U periodu od 01.10.2022. godine do 31.03.2023. godine, sudovi su imali u radu ukupno 30 predmeta protiv 49 okrivljenih lica - policijskih službenika zbog krivičnih djela iznuđivanje iskaza iz čl. 166 KZ CG i zlostavljanje iz čl. 166a KZ CG. Od tog broja, u izvještajnom periodu je riješeno 11 predmeta protiv 17 okrivljenih lica, dok su u preostalim predmetima (19) postupci u toku. U strukturi presuda preovladavaju osuđujuće presude, dok su u 2 predmeta donijete oslobađajuće presude.

Pravilnikom o bližim karakteristikama oznaka na posebnoj opremi policijskih službenika ("Službeni list CG", br. 34/2022) propisane su karakteristike oznaka na djelovima posebne opreme policijskih službenika koje omogućavaju identifikaciju policijskih službenika, kad usljed korišćenja posebne opreme u vršenju policijskih poslova nije moguće njihovo predstavljanje, odnosno identifikovanje. Ukazujemo da se navedene odredbe dosledno sprovode, odnosno da svi policijski službenici tokom održavanja javnih okupljanja sa povećanim rizikom i u toku obavljanja redovnih poslova i zadataka nose oznake sa imenima/identifikacionim brojem na svojim uniformama. Tokom 2022. godine i u 2023. godini na sve skupove sa povećanim bezbjednosnim rizikom bili su prisutni predstavnici unutrašnje kontrole i institucije Ombudsmana, a tom prilikom nije bilo registrovanih pritužbi u dijelu nepostojanja vidljivih identifikacionih oznaka.

Procesna radnja saslušanja osumnjičenih od strane policijskih službenika vrši samo i isključivo po odobrenju državnog tužioca, shodno članu 261 stav 5 Zakonika o krivičnom postupku, što se u praksi dešava izuzetno rijetko. Da bi se ova radnja od strane policije snimala, podrazumijeva se da je osumnjičeni saglasan, a toku saslušanja obavezno prisustvuje i njegov branilac.

Nadzor i unutrašnja kontrola upotrebe sredstava prinude ogleda se u ocjeni opravdanosti i pravilnosti primjene iste od strane starješine Uprave za izvršenje krivičnih sankcija, o čemu se sačinjava izvještaj i dostavlja Ministarstvu pravde, a sa druge strane i Ministarstvu pravde stoje na raspolaganju mehanizmi kontrole izvršenja krivičnih sankcija shodno Zakonu o izvršenju kazni zatvora, novčane kazne i mjera bezbjednosti. Kroz kontinuirane aktivnosti stručnog usavršavanja zaposlenih i zapošljavanjem nedostajućeg kadra preventivno se djeluje na sprječavanje prekomjerne upotrebe sile prema licima lišenim slobode. Treba istaći da tokom 2022. godine nije bilo prekoračenja prilikom upotrebe sredstava prinude. Značajan je i nadzor nad sprječavanjem i suzbijanjem prekomjerne upotrebe sile od službenog lica, od strane Nacionalnog preventivnog mehanizma kao relevantne institucije koja se bavi zaštitom ljudskih prava i sloboda i preveniranjem torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni i postupaka.

U skladu sa članom 9 Uputstva o zdravstvenoj zaštiti pritvorenih i osuđenih lica (2019. godina), pacijent na ljekarski pregled dolazi u pratnji službenika obezbjeđenja. Službenik obezbjeđenja je u čekaonici (ispred ambulante) za vrijeme trajanja pregleda, osim ako ljekar procijeni da je njegovo prisustvo obavezno. Takođe, pregledi se obavljaju bez odlaganja. Zatvorski ljekar pri pregledu lica lišenih slobode navodi ono što kaže pacijent i opisuje lokalne nalaze. Ukoliko pri prvom pregledu uoči porede kod pacijenta na tijelu, isto opisuje i evidentira u zdravstvenom kartonu, obavještava se lice koje rukovodi zatvorom, koji je u obavezi da obavijesti nadležnog tužioca. U skladu sa članom 254 Zakonikom o krivičnom postupku službena i odgovorna lica u državnim organima, organima lokalne samouprave, javnim preduzećima i ustanovama dužni su da prijave krivična djela za koja se goni po službenoj dužnosti, o kojima su obaviještena ili za koja saznaju u vršenju svoje dužnosti. Dužnost prijavljivanja krivičnog djela imaju i sva fizička i pravna lica koja na osnovu zakona imaju određena javna ovlaštenja ili se profesionalno bave zaštitom i obezbjeđenjem ljudi i imovine, zdravstvenom zaštitom ljudi, odnosno poslovima čuvanja, vaspitanja ili obrazovanja maloljetnih lica, ako su za krivično djelo saznala u vezi sa svojom djelatnošću.

Uredbom o uniformi, oznakama zvanja, naoružanju, vozilima i posebnoj opremi službenika obezbjeđenja u Upravi za izvršenje krivičnih sankcija ("Sl.list CG", br. 17/2020), propisano je da se na uniformi nose i posebna oznaka - traka sa imenom i prezimenom - na desnoj strani grudi, na spoljnom dijelu uniforme, ispod oznake zvanja.

Nekažnjivost za ratne zločine i pravna zaštita za žrtve

5. U periodu od 01.maja 2022. godine do 15.marta 2023.godine u Specijalnom državnom tužilaštvu formirani su sledeći predmeti za krivična djela ratnih zločina:

Predmet Ktr-S br.166/22, formiran dana, 04.05.2022. godine povodom podneska D.L., u vezi ratnog zločina izvršenog u mjestu Štrpce.Postupajući po navedenom podnesku, Specijalno državno tužilaštvo je, po pribavljenim podacima od Specijalnog policijskog odjeljenja, u toku izvještajnog perioda, nadležnim pravosudnim organima Bosne i Hercegovine uputilo zamolnicu za pružanje međunarodne pravne pomoći. Nakon dobijenog odgovora od Tužilaštva Bosne i Hercegovine, predmet je završen službenom zabilješkom 02.02.2023.godine i upućeno obavještenje D.L.

Predmet Ktr-S 175/22, formiran dana 09.05.2022.godine, povodom zamolnice Tužilaštva Bosne i Hercegovine kojom su traženi određeni podaci. Specijalno državno tužilaštvo je zatražilo podatke od Ministarstva unutrašnjih poslova, te je iste 06. juna 2022.godine dostavilo Tužilaštvu Bosne i Hercegovine, posredstvom međunarodne pravne pomoći.

Predmet Ktr-S 232/22, formiran dana 09.06.2022. godine, po zamolnici Okružnog javnog tužilaštva u Trebinju, dostavljenoj od strane Višeg državnog tužilaštva, 07.06.2022.godine, radi saslušanja jednog lica zbog krivičnog djela ratni zločin. Zamolnici je udovoljeno 21.07.2022 godine i ista je dostavljena Ministarstvu pravde me Gore,

kako bi je prosljedili Okružnom javnom tužilaštvu Trebinje sa dokazima, o čemu je postupajući tužilac sačinio službenu zabilješku.

Predmet Ktr-S br.250/22, koji je dostavljen ovom tužilaštvu na nadležnost od strane Višeg državnog tužilaštva u Podgorici dana 20.06.2022.godine, a povodom novinarskog članka objavljenog u dnevnom novinama "Dan" od 26.02.2018.godine, pod naslovom "Ubijeno 300 civila i bačeno u jamu", iz kog članka proizilazi da se na lokalitetu Kuline-Opština Nikšić nalazi jama tzv."Kotor" sa posmrtnim ostacima NN lica, u većem broju, koji su kao civili lišeni života tokom drugog svjetskog rata od strane pripadnika NOVJ. U izvještajnom periodu je sudiji za istragu Višeg suda u Podgorici podnijet zahtjev za ekshumaciju na navedenom lokalitetu, na koji zahtjev je sudija za istragu Višeg suda u Podgorici izrazio neslaganje, te je krivično vanraspravno vijeće Višeg suda u Podgorici potvrdilo neslaganje sudije za istragu Višeg suda u Podgorici. Nakon ovoga, nadležni specijalni tužilac je, postupajući po uputstvima iz predmetnog rješenja Višeg suda u Podgorici, dana 31.08.2022.godine izdao pismeni nalog Upravi policije-Specijalnom policijskom odjeljenju da izvrši sve pripremne radnje za vršenje uviđaja na predmetnom lokalitetu, kojim uviđajem bi rukovodio nadležni specijalni tužilac.

Predmet Ktr-S 343/22 formiran dana, 15.08.2022.godine na osnovu zahtjeva za pomoć Tužilaštva Bosne i Hercegovine za dostavljanje adrese određenog lica. Specijalni tužilac je dostavio podatke sa dopisom Uprave policije, čime je udovoljeno zamolnici.

Predmet Ktr-S br.453/22, formiran 01.11.2022. godine po zahtjevu za pomoć Tužilaštva Bosne i Hercegovine, od 27.09.2022. godine, zbog sumnje da je jedno lice počinilo ratni zločina. Specijalni tužilac je tražio podatke za jedno lice od Specijalnog policijskog odjeljenja,po kom zahtjevu je odgovoreno, pa je odgovor dostavljen Tužilaštvu Bosne i Hercegovine.

Predmet Ktr-S br.54/23, formiran dana 10.02.2023. godine po zahtjevu Tužilaštva Bosne i Hercegovine od 17.01.2023. godine, da li se u Specijalnom državnom tužilaštvu vodi istraga protiv određenih lica zbog krivičnih djela ratnih zločina.Traženi su podaci od Višeg Tužilaštva Podgorica i Višeg tužilaštva Bijelo Polje.

Predmet Ktr-S br.77/23, formiran dana 08.03.2023.godine po zahtjevu Akcije za ljudska prava u vezi zločina u Štrpcima.Predmet je u fazi izvidjaja.

Predmet Ktr-S br.82/23 – formiran 08.03.2023.godine po zamolnici Tužilaštva za ratne zločine u Beogradu kojom se moli saslušanje određenog lica.

U predmetu Kt-S br.239/21 je Specijalno državno tužilaštvo podiglo optužnicu dana 21.10.2021.godine, protiv P (Ć.) S zbog osnovane sumnje da je izvršio krivično djelo ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz čl.142 st.1 KZ SRJ. Pred Višim sudom u Podgorici je zakazan glavni pretres za dan 30.03.2023.godine.

Državno tužilaštvo Crne Gore prilikom postupanja u predmetima ratnih zločina postupa proaktivno, pa je tako dana 08.08.2022.godine, formiran predmet povodom navoda objavljenih u članku u dnevnom listu "Vijesti dana 08.08.2022.godine pod naslovom "Granatiranje Splita i uloga D.S." u kome se iznose navodi da je D.S., kao poručnik fregate Ratne mornarice tadašnje Jugoslovenske narodne armije i komandant raketne topovnjače "RTOP-406 Ante Banina", dana 15.11.1991.godine naredio otvaranje vatre sa navedenog ratnog broda po civilnim ciljevima na teritoriji grada Splita, kojom prilikom je došlo do stradanja određenog broja civila i nastala veća materijalna šteta, a radi provjere da li su se u radnjama imenovanog lica stekli elementi nekog od krivičnih djela protiv čovječnosti i drugih dobara zaštićenih međunarodnim pravom.Dana 23.08.2022.godine, upućena je zamolnica Državnom odvjetništvu Republike Hrvatske za dostavljanje svih relevantnih podataka vezanih za navedeni krivično pravni događaj, po kojoj zamolnici nije odgovoreno, pa je specijalni tužilac uputio urgenciju za dostavljanje odgovora.

Državno tužilaštvo Crne Gore je u cilju efikasnijeg procesuiranja lica u predmetima ratnih zločina, održalo više sastanaka sa predstavnicima tužilaštava iz regiona i predstavnicima Međunarodnog rezidualnog mehanizma za krivične sudove u Hagu, pa su tako dana 10. i 11.oktobra 2022.godine, predstavnici Specijalnog državnog tužilaštva prisustvovali Regionalnom sastanku tužilaca o saradnji u procesuiranju ratnih zločina, koji je održan u Beogradu, Republika Srbija. Takodje, dana 29.avgusta 2022. godine, predstavnici Specijalnog državnog tužilaštva održali su on-line sastanak sa predstavnicima Međunarodnog rezidualnog mehanizma za krivične sudove u Hagu.

Ukazujemo na činjenicu da će predstojeće izmjene Zakonika o krivičnom postupku Crne Gore stvoriti mogućnosti za efikasnije procesuiranje u predmetima ratnih zločina, jer će se tim izmjenama otkloniti određene zakonske, procesne smetnje, za procesuiranje izvršilaca krivičnih djela ratnih zločina.

Pred osnovnim sudovima u toku su tri parnična postupka po tužbama oštećenih lica - žrtava ratnih zločina, za naknadu nematerijalne štete. Pred Osnovnim sudom u Podgorici u toku su dva parnična postupka i naredna ročišta su zakazana za 23.03.2023. godine i 20.04.2023. godine, dok je pred Osnovnim sudom u Nikšiću u toku jedan parnični postupak po tužbi oštećenog lica, a dva postupka su već pravosnažno okončana (u izvještajnom periodu). Ukupan iznos dosuđen na ime naknade nematerijalne štete žrtvama ratnih zločina, u svim predmetima, je 170.909,34 eura.

6. Uz informaciju o postupanju po preporukama iz paragrafa 15, 19 i 23 Završnih razmatranja o Trećem periodičnom izvještaju Crne Gore, država Crna Gora ima čast da dostavi Komitetu i informaciju o planovima za sprovođenje, u narednom izvještajnom periodu, svih preporuka iz Završnih razmatranja.

7. Završna razmatranja o trećem periodičnom izvještaju Crne Gore su javno objavljena na portalu Ministarstva pravde <https://www.gov.me/clanak/zavrsna-razmatranja-o-trecem-periodicnom-izvjestaju-crne-gore>, kao i na Twitter nalogu ovog ministarstva <https://twitter.com/PravdaCG/status/1534080729243697152>. Takođe, dostavljena su i svim relevantnim institucijama nadležnim za implementaciju preporuka iz Završnih razmatranja o trećem periodičnom izvještaju Crne Gore.